

կան թերթի մէջ տպագրել նուիրատուները տնայնորդը:

Մարգարէ ձգնաւորանց (չուչեցի) 20 բուրձ, Աւաքել Բեռնարանց 10 բ., Գասպար Բալայանց 5 բ., Ն. Բ. Բ. 5 բ., Ա. Թարխանեանց 5 բ., Ա. զաւան Գիլգարանց 5 բ., Յարութիւն Շահնազարանց 3 բ., Յովհաննէս Շահնազարանց 3 բ., Մինաս Կանկանց 2 բ., անյայտ ոմն 2 բ., Աղաւան Արուտեանց 2 բ., Անյայտ անձն 2 բ., Խաչատուր Սերկէյանց 1 բ., Յակոբ Շահնազարանց 1 բ., Աղդէաս Շահնազարանց 1 բ., Արտեմ Սաղիանց 1 բ., Ալէքսանդր Ղուկիանց 1 բ., Տէր-Զաքարեանց 1 բ., Գրիգոր Բեկանց 1 բ., Թաւատ Ղազկանց 1 բ., Խաչատուր Ղարաբանանց 1 բ., Ղազար Մաթնիսեանց 1 բ., Կապակտ Մարգարեանց 1 բ., Ալէքսանդր Ղարաբաշով 1 բ.: Ընդամենը 76 բուրձ:

Աւաքել Բեռնարանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԱԳԻՆ

Թիֆլիս, մարտի 8

Մենք աշակերտներս բնական դպրոցի և պրոգրէսիվիստիկայի գոյում ենք մեր չնչին լուսման վանի սովորող համար, յուսալով, որ մեր միւս դպրոցների ուսանողներն ևս կը հետեն մեր օրինակին: Բայց ցաւը սրտի չնձ կարող չը միշտ այն, որ իմ հաւաքած արժանիքը զոյացել է ըստ մեծի մասին աղքատ աշակերտներին, որի ընդհակառակն, մեր թիֆլիսեցի հարուստ ընկերները, ոչ միայն անտարբեր գտնվեցան, այլ արամարանքով էին պատասխանում ինձ, երբ ևս զիմում էի նրանց, խնդրելով, որ մի բան ստորագրեն: Կարծես, ազգային զգացմանը բոլորովին մեռած լինի դրանց սրտերում: Վայ այն հայերին, որոնք այսպիսի որդիներ են պատրաստում...

Ան նուիրատուները ցուցակը. Մելիք-Հախում-զարեանց Նիկողայոս 5 բ., Յարութիւն Բարսեղեանց 1 բ., Սիմէոն Պապիկեանց 50 Կ., Ուսանող ոմն 50 Կ., Միրզայեանց 1 բ., Եւրամիլեանց 1 բ., Ոմն 50 Կ., Կ-սկի 50 Կ., Հայ ոմն 50 Կ., Ուսանող ոմն 50 Կ., II. Монастырскій 30 Կ., 0. Курник 50 Կ., Վարդանեանց 1 բ., Յովսէֆ Ալի-խանեանց 1 բ., Քամոնեանց 50 Կ., Լեոն Խզրաշեանց 1 բ., Սարաջեանց Յովհաննէս 50 Կ., Համազասպ Օրբելի 50 Կ., Միրիմանեանց 30 Կ., Սունդուկեանց 60 Կ., Ա. Շահնազարեանց 40 Կ., Միրզայեանց 50 Կ., Зыблов 2 բ., Голунский (Շերեայ) 40 Կ., Լեոն Արասխանեանց 1 բ., Բէհ-բուքեանց 1 բ., Բաստամեանց 50 Կ., Անանեանց Արզար 1 բ., Պրադեանց 50 Կ., Павловский 1 բ., Чаджинь 1 բ., Բանդեր 1 բ., Աղաւան Նաւասարթեանց 1 բ., Տէր-Գաթեանց 2 բ., Մալիեանց 1 բ., Նազարբեկեանց Ա. 2 բ., Խուզարեանց 1 բ., Բանդեր 1 բ., Միրիմանեանց 1 բ., Աղամանեանց 1 բ., Յարութեանց Կ. 40 Կ., Տէր-Պետրոսեանց 50 Կ., Գ. Յուրիսեանց 40 Կ., Н. Церетели 1 բ., Տէր-Ղուկասեանց Գէորգ 1 բ., Пираковъ Іосифъ 1 բ., Արշակ Թէյմուրազեանց 1 բ., Լազարեանց 1 բ., Хосроевъ 1 բ., Յովհաննէս Սաղաթէլեանց 50 Կ., Ն. Սարգսեանց 1 բ., Ն. Մաթիսեանց 1 բ., Ալէքսանդր Եսկոբեանց 1 բ., Արշակ Աղամանց 1 բ., Մ. Թաւումեանց 1 բ., Ա. ձնարեանց 1 բ., Փաթայեանց 50 Կ., Кетхудовъ 1 բ., Բաստամեանց Կարայրեանց 1 բ., Տէր-Միքայէլեանց Հայկ 2 բ., Абазадзе Александръ 50 Կ., Մի օրիորդ 1 բ., Շամիր Սողոմոնեանց 1 բ., Մովսէս Խախանեանց 50 Կ., Յարութիւն Պետրոսեանց 20 Կ., Արտեմ Եղիազարեանց 1 բ.: Գումարն է 60 բուրձ:

Ն. Մելիք-Հախումազարեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մարտի 13-ին, հինգշաբթի օրը, դարձեալ ուղարկեցինք 1000 բուրձ յօգուտ վանի և Աղա-կերտի սովորականներին վերջին անգամ (մարտի 11-ին) փող ուղարկելու յետոյ, մնում էր խմբա-դրութեան մէջ 704 բ., 92 կօպ.: Գորանից յետոյ հաւաքեցաւ դարձեալ 537 բ., 75 Կ., որ միասին կանէ 1242 բ., 67 կօպ.: Այդ փողը ուղարկե-ցինք Կ. Պալի կենտրոնական մասնաժողովին, Կիւպլենկեանի աւանական տան ձեռքով 1000 բ., և բացի սորանից վճարեցինք 3 բ. 25 Կ., հե-ռագրի ծախս, ուրմն մնում է խմբագրութեան մէջ 239 բ., 42 կօպ.: Ուրմն մնչու արժ. մօտ մի ամսվայ ընթացքում ուղարկած ենք յօգուտ

Թիւրքիայի հայ սովատաններին ընդամենը 14,000 բուրձ:

Ներողութիւն ենք խնդրում մեր թղթակիցներին որ այժմ մի կողմից նուիրատուներին ցուցակների շտապութեան պատճառով, իսկ ուրիշ կողմից մեր աշխատակից Բաֆֆիի լսելով Վիպասանութիւնը «Մշակի» մէջ տպելու պատճառով, մեր մշտական թղթակցութիւնների տպագրելը քիչ ուշանում է: Այդ է պատճառը որ մենք համարձակվում ենք խնդրել մեր թղթակիցներին, առժամանակ դնել, աշխատել հայորդի «Մշակին» կամ շատ կարճ թղթակցութիւններ, կամ միայն լուրեր:

Մարտի 20-ին Եկեղեցիների հովանաւորութեան Թիֆլիսի ընկերութեան անդամները հրաւիրվում են ընդհանուր, ժողովի 7 1/2 ժամին երեկոյան, Գիւղանտեսական ընկերութեան բնակարանը, Բարիատինսկի փողոցի վրա, Ալէքսանդրեան այ-գու մօտ: Կենդանիների հովանաւորութեան գոր-ծով հետաքրքրվող անձինք էլ կարող են ներկայ գտնվել ժողովին: Անդամներին խնդրում են վճա-րել իրանց անդամական վճարները ընկերութեան զանազան պ. Կատուսովին, որ Երզնում է իր բնակարանում (Թումանովի տանը, Երկրորդ փոս-տային փողոց, այդու դիմաց) ամեն օր, 9—12 ժամ:

Թիֆլիսի քաղաքային Դումա, իր մարտի 10-ի նիստի մէջ ընտանց Միքայէլեան քաղաքային ա-րուեստագործական դպրոցի ուսումնարանական յանձնաժողով, որ բաղկացած է թէ՛ ուսանողից թէ՛ հայերից և թէ՛ վրացիներից: Այդ տեսակ ըն-տրութիւնը մինչ շատ յարմար ենք համարում, որովհետեւ Միքայէլեան դպրոցում դաստուռ-թիւնը կաւանդվի երեք լեզուով՝ ուսուցիչ, հայե-րէն և վրացերէն:

Կիրակի օրվայ, յօգուտ վանի սովատաններին տրվող պ. Կողովի ներկայացման համար տոմ-սակները կարելի է ստանալ թէ՛ Արքեպիսկոպոս-թոնի կասապում և թէ՛ «Մշակի» խմբագրութեան մէջ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«TIMES» ԼՐԱԳՐԻ ՄԻ ՅՈՒՈՒԱՅ

Փետրվար 20 թիւով Թայմզի մէջ հետեւ-եւալ յօդուածը կը կարդամք «Բարեկարգու-թիւն Հայաստանայց եկեղեցւոյ» խորագը-րով:

Ազգային Քիւնսկի նախագահ Մաքսոնայտ զնդապետին և մասնախորհրդին հրաւիրա-նօք, երեկ Քիւնսկի սրահին մէջ (ի հաւայթ-հօլ—Կարտին) Միթիլին մը տեղի ունե-ցաւ, ուր Այնթապի Հայ արքեպիսկոպոս Մկրտիչ Փոքր—Ասիոյ մէջ Հայաստանայց ե-կեղեցւոյ բարեկարգութեան պատմութիւնն ըրաւ: Լծորայի եպիսկոպոսը, Վերապատուե-լի Բայէն եպիսկոպոսը, Պաթոթ երէցը, Թրիս-թրէմ Կանոնիկոսը, Պատուելի Նոյան, Պատուե-լի Սիմփսոն և Պ. Բաստմ ներկայ գտնուող-ներուն մէջ էին: Մաքսոնայտ զնդապետը կը նախագահէր: Թրիսթրէմ Կանոնիկոսը բանա-խօսութիւն մ'ընելով ըսաւ թէ՛ Հայաստա-նայց եկեղեցին մասնաւոր պահանջներ ունէր մեր (Անգղիացւոյ) վրա, և սակայն հազիւ կրնամք ցուցնել ուրիշ ազգային ե-կեղեցի մը, որոյ վրա մեք Անգղիոյ մէջ ընդ-հանրապէս ոչինչ գիտնամք: Թրիսթրէմ Կա-նոնիկոսն Հայաստանայց եկեղեցւոյ մէջ հա-մառօտ պատմութիւնն, և յիշեալ եկեղեցւոյ անդամոց կողմանէ դարձ ի դար ընդունուած նախապաշարական հաւատալից նկարագիրն ընելէ յետոյ, ըսաւ թէ՛ Ամերիկայի Պոստըն-կերութեան Միսիոնարաց գործը Փոքր—Ասիոյ Հայոց մէջ ընկուածն ոգի մը զարթուցա-նելով կարեւոր արդիւնքներ յառաջ բերած էր: Այնթապի արքեպիսկոպոս և Հայաստա-նայց եկեղեցւոյ կրօնական գլխաւոր կիւրորն-ներէն մին եղող Սոյ Վանքին կաթողիկոս Դարթին Մկրտիչ՝ այս կերպիւ երևան եկած

կրօնական վիճարանութեանց միջոցին իւր ժողովրդեան կողմէ իրեն եղած այլ և այլ հարցմանց վրա համոզուեցաւ թէ՛ խոշոր սը-խաներ և զեղծութիւն սարքած էին Հայաս-տանայց եկեղեցւոյ մէջ: Սակայն իւր ժողո-վրդէն բազմաց պէս, Մկրտիչ արքեպիսկոպոս Ամերիկայի Նոնթօնիօրմիտ եկեղեցւոյ Մի-սիոնարներուն աւանդած Քոնկրէնէշնէլ (Ժո-զովական) գրութիւնը կ'առնէր: Երբ կէտին վրա տակաւին կը վարանէր, անգղիական աղօթաղբերն մէկ թարգմանութիւնը ձեռք ձգել, և անգղիական եկեղեցւոյ ժամաղբին և եպիսկոպոսական դրութեան մէջ գտաւ այն բանն ում սրտանց կրնար յարկ*: Բարեկար-գեալ հաւատոյ մասին իւր ըրած քննու-թեանց մէջ իրեն օգնեցին Կ. Պոլիս բնակեալ Պատուելի Քէլօլէր Միսիոնարն և հասգու-ցեալ Կոպաթ եպիսկոպոս, և ի վերջոյ Մը-կրտիչ արքեպիսկոպոս հրապարակա յայտա-րարեց թէ՛ ինք Անգղիոյ եկեղեցւոյն կը յա-րէր: Այս պատճառաւ ինք հալածանքներ և վնասներ կրեց, բայց իւր դիրքը պահէ և Այն-թապի մէջ 300 է աւելի Հայք հաւատարիմ մնացին իւր հոգեւոր իշխանութեան: Նիթէ Պատուելի Նիւթլըն չը մեռնէր, այժմ Մկր-տիչ արքեպիսկոպոս կրնար եկեղեցի մ'ունե-նալ և անոր մէջ իւր ժողովրդեան բարո-ւղի:

Տարիներով յսպաղումէ յետոյ, Այնթա-պի մէջ եկեղեցւոյ մը շինութեան համար կայսերական հրովարտակ մը ձեռք բերուե-ցաւ, Հիմերը գրուեցան և պատերն ալ դեռ-նէն քանի մ'ոտք կրցան բարձրանալ, բայց դրամի պակասութեան պատճառաւ գործը կասեցաւ, և յիշեալ եկեղեցւոյն մի քանի դը-պրոցներու կառուցման համար հանգանա-կութեան մը հրաւեր կը կարգադրուի: Սըր Հէնրի Լէյարտ կաշխատի Բ. Դրնէն հրովար-տակ մը ձեռք բերել, որ Փոքր—Ասիոյ մէջ անկիւքան եկեղեցւոյ գոյութիւնը ծանօթ: Ն. Վսեմութիւնն յոյժ ջերմութեամբ դրած է առ Լարտ Թէնթէրթըն ի նպատակ Մկրտիչ Արքեպիսկոպոսին: Հայոց ժողովական (բա-ղբական) 43 միութեանց պատուելիներն և երեք եպիսկոպոսները զիր ուղղած են յայտա-րարող թէ՛ իրենք պատրաստ են Բարեկար-գեալ (Անկիւքան) Հայ եկեղեցւոյն յարկ, եթէ՛ զայն իրրեւ զատ եկեղեցի ծանցնող հրովար-տակն ստացուի: Այնթապի այդ եկեղեցւոյն համեստ շէնքը կառուցանելու համար 1000 -էն 1200 անգղիական ոսկի պէտք կը լի-նի, որոյ 300-ն արդէն հանգանակայ է: Տա-րակոյս չը կայ թէ՛ կարեւոր արդիւնքներ յա-ռաջ պիտի գան Հայաստանայց եկեղեցւոյն մէջ տեղի ունեցած սոյն շարժումէն:

Յետոյ Մկրտիչ արքեպիսկոպոս, որ կը-սուէր թէ՛ միայն անցեալ սեպտ. ամսոյ մէջ սկսած էր անգղիերէն ունիլ, և որ տա-կաւին խիտ քիչ ժամանակէ ի վեր այս եր-կրին (Անգղիոյ) մէջ կը գտնուէր, խօսք առնելով, անգղիերէն լեզուաւ և ներկայ պարագայից մէջ ուշադրութեան արժանի ուղղութեամբ Թրիսթրէմ կանոնիկոսէն աւելի մանրամասն նկարագրեց Հայ եկեղեցւոյն մէջ բարեկարգու-թեան համար եղած շարժումը: Պ. Բաստմ յաջորդելով ժողովրդեան հետ իւր անձնա-կան ծանօթութեանը վրա յենելով ըսաւ թէ՛ անոնցմէ շատեր պատրաստ են Բարեկարգեալ եկեղեցւոյն յարկ, եթէ՛ Անկիւքան եկեղեցին անգամ մը ծանուցի իրրեւ զատ եկեղեցի ի Փոքր—Ասիա: Տրոց վճարման խնդիր մը կայ, բայց թուրք պաշտօնատարը, որը տուր-քերն եկեղեցւոյն գլուխներուն միջոցաւ կը հաւաքեն, իրենց կրօնական վեճ մը նկատած բանին չը պիտի միջամտնէ: Ամե-րիկացի Միսիոնարաց ժողովրդական եկեղե-

*) Այս կրօնափոխ եպիսկոպոսն անցեալ վա-րուց և գործը նկարագրելու յատուկ յօդուածի մը պահանջ անցնելով, իրողութեամբ ցոյց տա-լու համար թէ իւր զայնակական գործոց հետե-ւանք միայն թողութեանութեան զինամ է:

Ծան. Մասիսի

ցիներն արդէն ծանուած էին, և այժմ հարկ էր որ Անկիւքան եկեղեցին և Մկրտիչ արքե-պիսկոպոսին դիրքը պաշտօնապէս ծանուցէին: Պատուելի Թրիսթրէմ Կանոնիկոսը Քէնթըրպու-րիի արքեպիսկոպոսին այժմ Անգղիոյ եկեղե-ցւոյն հետ հարորդակութեան մէջ գտնուող Մկրտիչ արքեպիսկոպոսին վրայ դրած յանձ-նարարաղբը կարգաց, որ սոյն եկեղեցւոյն համակրութիւնն ու հոգածութիւնը կը հը-րաւիրէր անոր վրայ: Ն. Գերաշնորհութիւնը կըսէր նաեւ իւր գրոյն մէջ թէ՛ ամիշ և ինչ աստիճան որ նորա (Մկրտիչ արքեպիսկոպոսին) Անգղիերէն լեզուոյ մասին ունեցած հմուտ-թիւնը ներէ, կը վաւազվի որ նա մեր Քէնթըրպուրիի վիճակին մէջ գտնուող որ և է եկեղեցւոյ կամ մատրան մէջ պաշտօն կա-տարէ՛ այն եկեղեցւոյն կամ մատրան զիտա-ւորին հրաւիրանքը և տեղեցին եպիսկոպոսին հաւանութեամբ:

Սոյն օրինակ գրութիւններ յաճախ կը տես-նեմք Ամերիկացի Միսիոնարաց Միշնէրի Հէրբլտ կոչուած ամսագրութիւն մէջ, և օրի-նակի ազգաւ, յիշեալ ամսագրութիւն վեր-ջին թիւոյն մէջ ալ Այնթապ նստող Միսի-ոնարի մը նամակը տեսած էինք, որ Բողոքա-կանութեան ներմուծուելէն առաջ յիշեալ քաղաքի Հայոց մէջ տիրող նախապաշարում-ներն և խաւարն, իսկ ընհակառակն այժմ տեսնուած արթնն և յառաջդիմական ոգին կը նկարագրէր ինչպէս նաեւ Կարնիէն գրուած նամակ մը, որ Ամերիկացի Միսիոնարի մը Բաւէնի դաշտին մէջ Հայ գեղացիներէ գտած համակիր ընդունելութիւնը կը պատ-մէր: Մեք կրօնական թերթի մը սոյն հրա-տարակութեանց մեծ կարեւորութիւն չէինք տուր. բայց Թայմզի պէս լրագիր մ'իւր ամե-նէն աւելի աչքի զարնող էջերէն միոյն մէջ վերջինեալ յօդուածն հրատարակած և գործն ալ կարեւորութիւն ստացած լինելով արժանի դատեցինք մեք ալ նկատուելեան աւանու:

(Մասիս)

ԹԻՒՐԻՔԻԱ

Լրագիրների մէջ հետեւեալ տեղեկութիւն-ներն ենք կարդում Թիւրքիայի մասին:

Նոյեմբերին Պիւլիէի մօտ մի քանի թիւրք գիւնուորներ, միասնալով Նօվօ-Բազարի բնակիչ մահմետականների հետ, կուսեցին աւստրիա-կան զօրքերի հետ: Այդ կռիւը երեւի քաղա-քական հետեւանքներ կունենայ: Աւստրիական դեսպան կոմս Դուրսկի յայտնեց Բ. Դրանը, որ այդ կռիւին մասնակցող թիւրք գիւնուորնե-րը աւստրիական գիւնուորական դատաստան-կնիթակներ: Դրանից երեւում է, որ աւստրի-կան կառավարութիւնը վճռել է պետական իրաւունքներ գործ զնել Նօվօ-Բազարի շրջ-ջանում, թիւրքաց հպատակներին և մինչև անգամ գիւնուորներին իր դատաստանին ենա թարկելով: Աւստրիական կառավարութիւնը կարծում է, որ նա Նօվօ-Բազարի սանջա-կում կարող է նորի իրաւունքներն ունենալ, ինչ որ ունի Բօսնիայի և Հերցեգովինայի վերաբերութեամբ:

Թիւրքաց կառավարութիւնը, ինչպէս երե-ւում է, բողոքել է Աւստրիայի այդպիսի ցան-կութեան դէմ, բայց ամեն բան միայն խօս-քերով է վերջացել:

Բ. Դուռը յանձնեց իր պաշտօնանկերից մէկին քննութիւն անել այդ գործի մասին և թիւրքաց կառավարութեան պաշտօնանկ ըլ-լոր մեղաւորութիւնը գցել էր աւստրիացիե-րի վրա: Այդ քննութեան վրա աւստրիացիե-րն ինչ ուշադրութիւն չը դարձրելով, գործը իրանց դատարանին յանձնեցին: Դատարանին ներկայ կը գտնվի և Բ. Դրան հաւատարմա-տարը, որի ներկայութիւնն անգամ կապացու-ցանի, թէ Նօվօ-Բազարի սանջակում աւս-տրիացիները կատարելապէս իշխում են:

Մակեդոնիայում տիրող անապահովու-